

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 1. nóvember 2010.

Umsögn laganefndar LMFÍ um frumvarp til laga um breyting á lögum um gjaldþrotaskipti o.fl., nr. 21/1991, með síðari breytingum (fyrningarfrestur), 139. löggjafarþing, þskj. 116 - 108. mál.

Laganefnd LMFÍ hefur haft ofangreint frumvarp til umsagnar. Með frumvarpinu er lagt til að settur verði sérstakur tveggja ára fyrningarfrestur krafna á hendur þrotamönnum, sem hafa verið úrskurðaðir gjaldþrota. Markmiðið er að auðvelda einstaklingum að koma fjármálum sínum á réttan kjöl eftir gjaldþrot.

Frumvarpið vekur spurningar um hvort með reglunum, sem lagðar eru til, sé brotið gegn stjórnarskrárvörðunni eignarréttarvernd kröfuhafa. Laganefnd kýs að taka ekki afstöðu til þess álitaefnis og gengur út frá að dóms- og mannréttindaráðuneytið hafi aflað sér viðeigandi álits um þau efni. Frumvarpið varðar mikilsverða hagsmuni, annars vegar kröfuhafa og hins vegar skuldara. Eðli máls samkvæmt eru þessir hagsmunir gagnstæðir. Með frumvarpinu er réttarstaða skuldara bætt á kostnað kröfuhafa. Laganefnd telur það ekki vera hlutverk sitt að taka pólitíska afstöðu til meginatriða frumvarpsins.

Að mati laganefndar eru atriði, sem ástæða er til að staldra við. Verða þau hér reifuð.

Ef rétt er skilið, þá verður reglan um tveggja ára fyrningarfrest frá skiptalokum meginregla samkvæmt 2. mgr. 1. gr. Í 3. mgr. 1. gr. er undantekning frá meginreglunni, þar sem „lánardrottinn“ getur getur, að uppfylltum skilyrðum, höfðað mál á hendur þrotamanni og fengið þar dóm um viðurkenningu á fyrningarslitum gagnvart honum. Í athugasemdum við frumvarpið segir að höfð séu í huga rót kröfu og tilvik eins og krafa á hendur þrotamanni sem til hefur orðið með saknæmri eða ámælisverðri háttsemi hans. Almennt merkir hugtakið lánardrottinnsá sem veitir einhverjum lán. Hugtakið er þannig mun þrengra en hugtakið kröfuhafi" sem nær til tjónþola sem á skaðabótakröfu, innheimtumanns ríkissjóðs o.s.frv. Laganefnd teldi því til bóta að hugtakið kröfuhafi væri notað í stað lánardrottins.

Undantekningin í 3. mgr. 1. gr. er háð þeim skilyrðum um að „lánardrottinn sýni fram á að hann hafi sérstaka hagsmuni af því að slíta aftur fyrningu, svo og að líkur megi telja á að fullnusta geti fengist á kröfu hans á nýjum fyrningartíma“. Um nýjan fyrningartíma gilda almennar reglur um fyrningu. Samkvæmt athugasemdum með frumvarpinu er ráðgert að það komi í hlut dómstóla að afmarka í framkvæmd hvaða tilvik gætu heyrt hér undir. Þetta er að mati laganefndar óheppilegt af mörgum ástæðum. Þetta getur t.d. leitt til þess að einn

lánardrottinn getur slitið fyrningu með málssókn, en annar ekki. Þannig verður til ójafnræði með kröfuhöfum, sem er andstætt meginreglum gjaldþrotaréttar um jafnræði kröfuhafa. Einnig er það afar sérkennilegt að dómstólum sé ekki settur rammi í lögnum um það með hvaða hætti þeir skuli meta hverjar kröfur fyrnast og hverjar ekki. Eins og ákvæðið er úr garði gert verður það hlutverk dómstóla að ákveða í fyrsta lagi hvað teljist „*sérstakir hagsmunir*” og í öðru lagi „*hvort telja megi líkur á að fullnusta á kröfu geti fengist á nýjum fyrningartíma*”. Hvoru tveggja er afar matskennt. Í athugasemdum með frumvarpinu eru nefnd dæmi sem höfð skulu í huga við þetta mat og er vísað til saknæmrar eða ámælisverðrar háttsemi og rót kröfunnar. Verður að telja takmarkaða leiðbeiningu felast í þessum dæmum. Til dæmis er álitamál hvort ætlunin sé að skattkröfur falli þarna undir eða skaðabótakröfur, þar sem tjóni hefur verið valdið af gáleysi. Varðandi síðara atriðið, þá er spurning hvort það myndi uppfylla skilyrðið ef dómari teldi einhverjar líkur á að fullnusta fengist að hluta, eða hvort það sé skilyrði að krafan fengist greidd að öllu leyti. Dómari er í raun settur í það hlutverk að framkvæma e.k. greiðslumat á skuldaranum út heilan fyrningartíma. Það vekur aftur spurningar um forsendur slíks greiðslumats o.s.frv.

Þá er ekki tekið fram í ákvæðinu hvort ákvörðun dómara um undantekninguna skuli vera í formi dóms eða úrskurðar. Eins og ákvæðið er úr garði gert telur laganefnd að ekki yrði hjá því komist að dómari tæki afstöðu til undantekningarinnar með endanlegri dómsúrlausn, þ.e. úrlausninni þar sem dæmt er efnislega um kröfuna. Dómi héraðsdóms er að meginreglu unnt að áfrýja til Hæstaréttar. Að mati laganefndar væri heppilegri málsmeðferð að búa svo um hnútana að dómari tæki afstöðu til þess hvort skilyrði ákvæðisins séu uppfyllt á fyrri stigum máls og þá í formi úrskurðar. Eðlilegt væri að sá úrskurður væri kæránlegur til Hæstaréttar. Þannig myndi sparast bæði mikill tími hjá dómstólunum og málskostnaður.

Í 2. gr. frumvarpsins segir að löggin öðlast þegar gildi. Að mati laganefndar er brýnt að huga nánar að gildistökuákvæði. Þetta er einfaldast að skýra með þremur dæmum. Í dæmunum er gert ráð fyrir að undantekningin í 3. mgr. 1. gr. komi ekki til álita og að frumvarpið verði að lögum óbreytt. Dæmi 1: Maður varð úrskurðaður gjaldþrota 1. janúar 2008. Gjaldþrotaskiptum á búi hans lauk 1. október 2008 án þess að kröfuhafar fengu neitt upp í kröfur sínar. Fyrnast þessar kröfur allar við gildistöku laganna? Dæmi 2: Maður var úrskurðaður gjaldþrota 10. janúar 2009. Gjaldþrotaskiptum á búi hans lauk 30. júlí 2009, án þess að kröfuhafar fengu neitt upp í kröfur sínar. Fyrnast þessar kröfur kröfur allar 1. ágúst 2011? Dæmi 3: Maður var úrskurðaður gjaldþrota 1. október 2010 og skiptum er lokið er löggin taka gildi. Fyrnast kröfur á hendur manningnum samkvæmt nýju lögnum?

Að mati laganefndar er meginatriði frumvarpsins að kveðið er, að meginreglu, á um tveggja ára fyrningarfrest krafna á hendur einstaklingi, frá og með þeim degi sem gjaldþrotaskiptum á búi einstaklingsins lýkur. Í upphafi þessarar umsagnar er tekið skýrt fram að laganefnd taki ekki efnislega afstöðu með eða á móti þessu atriði.

Í umsögninni er bent á lagatæknileg atriði, sem laganefnd telur mikilvægt að hugað verði sérstaklega að og þarfnast úrbóta. Þar sem frumvarpið snertir bæði almennt einkamálaréttarfar og gjaldþrotaskiptarétt telur laganefnd æskilegt að réttarfarsnefnd yfirfari frumvarpið og eftir atvikum geri úrbótatillögur, þannig að markmið laganna náist sem best.

Virðingarfyllst,
f.h. laganefndar Lögmannafélags Íslands

Eva B. Helgadóttir, hrl., formaður.